СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 62. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 19-го березня 1941. No. 62. Jersey City, N. J., Wednesday, March 19, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КОМУНІСТИЧНІ І НАЦІСТИЧНІ ПРОФЕСОРИ БУДУТЬ УСУНЕНІ

НЮ ЙОРК. — Нюйорська шкільна рада ухвалила, що всі ті професори й учителі в нюйорських школах, зокрема в каледжах і університетах, що є комуністичних, фашистівських і націстичних переконань, втратять посаду. Дотепер за це не вільно було усувати з посади учителя. Тепер ця справа поставлена ясно. До цього рішення прийшла шкільна рада на основі дослідів комунізму по нюйорських вищих школах, по яких від професорів-комуністів аж кишіло. Вони вспіли затроїти комунізмом великий відсоток студентства.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ПРИНЯВ ГАЛЕРІЮ ОБРАЗІВ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт в імені держави офіційно приняв на власність нації галерію високо мистецьких творів, образів і різьб, подарованих для нації Ендру Мелоном і Семюелом Кресом. Більшість образів творять італійські архитвори з середньовічних часів. Президент подякував меценатам за цей дар. Приявним був лиш С Крес, бо Ендру Мелон, бувший секретар фінансів, який зробив цей великий дарунок, вже не живе. Його заступав син.

ПОЛІЦІЯ БУДЕ СТЕРЕГТИ АВТОБУСІВ.

НЮ ЙОРК. — Хоч голова нюйорської транспортових робітників, Майкел Квил, погрожував на адресу заряду міста Ню Йорку, щоб той не уживав поліції для охорони страйколомів на нюйорських автобусах, то проте посадник Ля Гвардія поручив комісареви поліції, Валентайнови, щоб дав всяку охорону для курсуючих автобусів, без огляду на те, хто ними керує. Валентайн заявив, що коли буде цього треба, то він на кожний автобус посадить поліцая і хай тоді страйкарі пробують змагатись. Назагал, знавці кажуть, що страйк автобусників прибирає чимраз гостріші форми.

СТРАШНА СТУДІНЬ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Місяць березень знов дав доказ, що йому нема що довіряти. Він все був примхуватий і навіть зложили про нього приповідку, що він „впадає як лев, а виходить як ягня". Та цей раз він ще більше всіх здивував, бо приніс такий холод по цілій Америці, аж до Флариди і Тексасу, якого не було впродовж цілої зими. Великі морози запанували навіть у тих околицях, де рідко коли замерзала вода. Студінь в полудневих стейтах знизилась до 24 ступнів Фаренгайта. А в Ню Йорку студінь дохолила до 10 ступнів. При тім дуе сильний вітер. Але вгадувачі погоди кажуть, що вже наступного дня потеплие і з „льва зробиться ягня".

ПОГОЛОСКИ ПРО СОВЄТСЬКІ НАСТРОЇ.

ВАШИНГТОН. — У вашингтонських офіційних колах, на основі відорваних фактів, що показують в одним напрямку, припускають, що в Совєтах незадоволені з Гітлера і відносин між Німеччиною і Совєтами охолодились. Причиною охолодження є це, що Гітлер не питає Совєтів, коли робить якийсь рух на Балканах. Недобрі також Совєти на Болгарію, яка не ставила опору. Для Совєтів потрібно всюди кровавого змагу. Недобрі Совєти також на Туреччину, що не займає рішучішого становища супроти Німеччини. Але водночас вони ні вусом не моргнуть, щоб заохотити Туреччину до цього опору. Навпаки, в офіційних американських колах таке переконання, що колиб остаточно Туреччина почала війну з німцями і знайшлась пококаною, як Польща, то тоді щойно рушилаб і Росія, щоб з конаючого трупа увірвати кавалок мяса.

ВИГОТОВЛЕНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПЛЯН.

ВАШИНГТОН. — Державна рада суспільних плянувань виробила точний плян, що обіймає період наступних шести літ. Цей плян передбачає ріжні суспільні роботи і реформи, які наступлять по закінченні війни і кампанії зброєння. Тоді готово знов наступити велике безробіття, колиб цьому заздалегідь не зарадив уряд. Справді цей плян не піде ще зараз у рух, але, як це сказали члени ради, а також потвердив президент Рузвелт — щоб той плян міг якслід бути переведений, вже тепер треба в тому напрямку освідомляти людей і представляти їм ті трудноші які маємо перед собою і ті ідеали, до яких маємо стреміти.

НЕМА СТРАХУ БРАКУ ПРОДУКТІВ.

ВАШИНГТОН. — Пані Геріет Еліот, члениця бюра заряду продукції, сказала, що нема страху в Америці, щоб був брак яких небудь продуктів щоденної потреби, зокрема харчів. Засоби харчів дуже великі. А колиб навіть вони маліли, то є величезні можливости їх відразу побільшити. Тому можна надіятись, що ціни, якщо зростуть взагалі, зростуть дуже мало. Дотепер, назагал, від вибуху війни зросли трошка більше, як два відсотки.

НІМЕЦЬКА СУБМАРИНА ПІДПЛИВАЄ ПІД АМЕРИКАНСЬКІ БЕРЕГИ

Американський уряд дістав тайне повідомлення, що німецька далеко їдуча субмарина підпливає під американські береги, щоб в околицях нюйорського порту нищити всі кораблі, їдучі з ріжними продуктами до Англії. Ці інформації мають походити з якогось „чужого джерела". Водночас американський уряд дістав повідомлення, які годяться з тими погрозами, що їх висказав недавно Гітлер, що Німеччина приготовляє на широку скалю кампанію проти всіх кораблів, які їхатимуть до Англії і буде їх нещадно затоплювати.

ЗА КОНВОЇ ДЛЯ НАЛАДОВАНИХ КОРАБЛІВ

Американський комітет помочи Америці, шляхом помочи алиянтам, розпочав кампанію за те, щоб піддержати морально уряд, аби він міг конвоювати наладовані кораблі, їдучі до Англії, воєнними кораблями. Коли американська нація ствердила, що вдержання Англії є конечне також для американських інтересів і коли Америка витрачує і буде витрачувати величкі суми гроша і труду, щоб дати всяку поміч Англії, зовсім нельогічно буде допускати, щоб та поміч на морі пропадала і замісць їхати до місця призначення, опинювалась на дні моря. Америка мусить подбати, щоб якнайскорше була дана Англії поміч і щоб та поміч дійшла до її рук, говорить комітет.

ФРАНЦІЯ ПОМІЧ У ХАРЧАХ ПРАВДОПОДІБНО ДІСТАНЕ

Американський уряд розглядає справу посилки двох кораблів, наладованих пшеницею, до Франції. Президент Рузвелт прихильно настроєний до цеї справи. Він мав у тій справі розмову з британським амбасадором Галифексом і той також склоняється до прихильної розвязки цеї справи. Але ця пшениця ніяк не сміє попасти в ту частину Франції, що знаходиться під окупацією німецьких військ.

Водночас вийхав на широке море, з напрямком до Франції, корабель „Ексмавт", який везе для Франції багато медикаментів, ріжних живин для дітей, а також чимало одежі. Проте британські власти не дозволили цьому кораблеви взяти трьох сот тон вівсяної каші і звеліли цю кашу зняти.

ПРИСТАНЬ БЕРБЕРА ЗНОВУ В БРИТІЙСЬКИХ РУКАХ

Підчас італійської офензиви в Африці, літом минулого року, італійці здобули британську пристань Берберу, що є заразом і столицею Східньо-Африканської Британської кольонії. Тоді британці не захотіли боронити тієї столиці, бо така оборона булаб коштувала багато жертв супроти того, що по італійській боці була велика сила наступаючого війська. По сімох місяцях італійської влади Бербера перейшла назад під британську владу. Вона готова тепер стати базою для британського постачання тій армії, що наступає на Адіс Абабу, столицю Етіопії.

БРІСТОЛЬ ЗНАЧНО ПОТЕРПІВ

Дейвид Андерсон подає з Лондону, що недільний німецький налет на Брістоль наніс більше шкоди, як цього надіялось по перших обчисленнях. Виходить, що є поважне число нещасливих випадків, а також і вбитих. Німці скидали запальні бомби і експльозивні. Одно схоронище завалилось під ударом бомби і там є мабуть чи не найбільше жертв. Брістоль вважається одною з більших пристаней на західнім березі Англії.

ЗАБОРОНА ТАНЦЮВАТИ

Міністерство Народнього Безпеченства готується видати наказ, яким будуть заборонені танці в публичних льокалях з хвилею, як рознесуться сигнали, що заповідають ворожий налет. Останні трагічні події, коли то бомби вдарили в галі для публичних танців, змушують уряд до такого зарядження.

ГОРИТЬ НІМЕЦЬКИЙ КОРАБЕЛЬ „БРЕМЕН"

На німецькім кораблі-велеткані „Бремен", що має понад 51 тисяч тон поємности, і якого будова коштувала коло $20,000,00, вибух вогонь, але не знати, з яких причин. Британські звідомлення тільки подають, що вогонь вибух у тому часі, коли британці бомбардували Бремен і Гамбург, а корабель знаходиться в одній з тих пристаней, мабуть у Бремен. Вогонь такий сильний, що тяжко його погасити. „Бремен" виплив з Ню Йорку 18. серпня 1939 року і доплив до Мурманська, звідки вдалося йому вернутися до Німеччини.

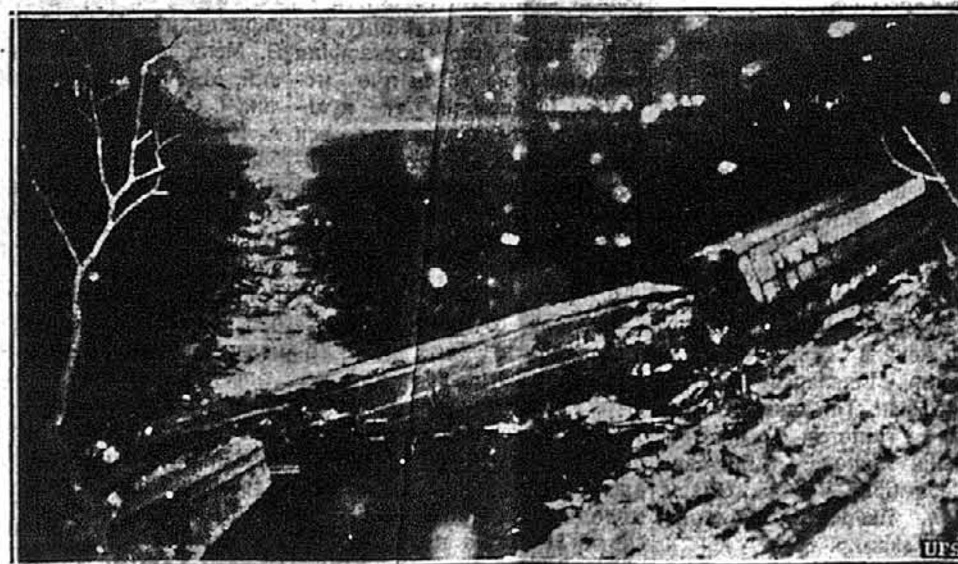

ПОЇЗД ЖЕРТВОЮ САБОТАЖУ. — Чотири особи згинули на місці й коло 50 інших пішло до шпиталів з важкими покаліченнями, коли особовий поїзд Пенсильвенійської залізниці вискочив з рейок коло Бейдена, Па., і влетів у води ріки Огайо, в неділю, 16. березня, коло 9. год. вечером.

Дослідники, поліційні й залізничі, кажуть, що вину за випадок поносять саботажники, бо, як кажуть, цвяхи, котрими рейки прибиті до порогів, були витягнені.

Між раненими в цій катастрофі є Василь Шабатура, головний фінансовий секретар Української Народньої Помочі в Питсбургу, Па., котрого покаліченого відставлено до шпиталя.

ЮГОСЛАВІЯ РАДИТЬСЯ З ТУРЕЧЧИНОЮ В СПРАВІ СПІЛЬНОЇ ОБОРОНИ

БЕРН. — Вправді не можна ще сказати останнє слово щодо того, яке буде остаточне становище Югославії, але одно певне, що вона не дала себе втягнути в німецьку протибритійську сітку. З того, що саме тепер відбуваються десь в югославській Македонії наради югославського міністра війни, генерала Петра Песіча, фактичного югославського воєнного диктатора, з полевим маршалком Сакмаком, начальником турецького генерального штабу, вказують наглядно, що на Балкані зайшли великі зміни. Югославія таки майже рішена ставити опір німецькому наступови. І якщо не зайде щось надзвичайного, вона готова піти проти Німеччини разом з Туреччиною, якщо німці нападуть на Грецію. Югославія має мати знаменито узброєну армію, що сягає до міліона вояків. Туреччина має по европейській боці вже до пів міліона війська, яке ще скріпила новими пятьма дивізіями. З Африки постійно надходять до Греції нові британські частини, а найбільше доходить літаків. Кажуть, що британські кораблі спокійно курсують між африканською пристанню Александрією і Атенами, хоч пливуть майже коло самих берегів Додеканезьких островів, що є під владою Італії.

НАДІЮТЬСЯ ПОМОЧІ СОВЄТІВ.

БІЛГОРОД. — Знову відновились старі симпатії до Росії. І знову поширені слухи про те, що Совєти підуть проти Німеччини і станугь по стороні Туреччини, як теж і Югославії. А поміч може прийти Югославії евентуально навіть через Румунію, над якої границею Совєти згромадили величезні сили. Таке розповідають з тим додатком, що совєтський народній комісар оборони Тимошенко приїздив до Басарабії і був в Кишеневі, а народній комісар флоти Кузнецов має перебувати в Одесі. Виходилоб з тих поголосок, що Совєти готові на якісь воєнні кроки. В Югославії переконані, що ті кроки будуть звернені проти Німеччини. Принаймні в тому напрямі ведеться пропаганда.

БРАТІЯНУ НА ОВИДІ.

БУКАРЕШТ — Військовий диктатор Антонеску готов покликати до свого міністерства на уряд міністра закордонних справ бувшого премієра Братіяну, відомого з про-німецьких симпатій.

ПОМЕР ВОРОГ „ОСІ".

КАННИ. — На французькій Рівієрі помер в 58 році життя Ніколас Тітулеску, що був 17 років у проводі румунської заграничної політики. Був сторонником Малої Антанти і попирав приязнь Румунії з Совєтами і Францією. Був завзятим ворогом тоталітарних держав крім Совєтів. Зокрема був ворогом держав „осі", а прихильником демократій. Був знаменитим бесідником. Визначився особливо в Лізі Націй.

ТИСЕН У КОНЦЕНТРАЦІЙНІМ ТАБОРІ.

ВІШІ. — Згідно з вимогою французько-німецького примиря мала Франція видати Німеччині Фріца Тисена, що перебував на Рівієрі як біженець з Німеччини. Тисен це той магнат-промисловець, що допомагав грішми і впливом дійти Гітлерови до влади. Поріжнився він з націстівською владою від того часу, як вона зачала входити в дружбу з Совєтами. Весь велетанський маєток Тисена сконфіскований. Він сам має тепер находитись в німецькім концентраційнім таборі в Дахав.

СКІЛЬКИ ЗАТОПЛЕНО КОРАБЛІВ?

ЛОНДОН. — Лльойд подає свої обчислення корабельних втрат. Отже каже, що за останніх 18 місяців британські, аліянтські й невтральні втрати на морі виносили разом 4,962,257 тон, себто коло 600,-000 тон більше, як виносили того роду втрати за перші два і пів року минулої війни. Британці втратили в тому 757 кораблів на загальну суму 3,171,273 тон, аліянти втратили 193 кораблів, а невтральні 295. Держави „осі", оскільки Лльойдови відомо, втратили 422 кораблів, на загальну суму 2,028,040 тон.

ІРЛЯНДІЯ ПОТРЕБУЄ ПШЕНИЦІ.

ДАБЛИН. — Ірляндія є властиво бльокована з двох боків: Великою Британією і Німеччиною. Проте вона могла бути досі самовистарчальною. Але далі не видержить і мусить дістати пшеницю з Америки, куди висилає свою місію, щоб ту справу полагодити. Про своє невтральне становище ірляндський уряд каже так, що Ірляндії треба було сотки літ боротись за свою незалежність, тому вона тепер така обережна, щоб її знову не втратити.

ПРОТИ ВОЄННИХ СПЕКУЛЯНТІВ.

ВІШІ. — Встановлено спеціяльний суд, що судитиме спекулянтів поживою, що хотілиб доробитись маєтку на людській нужді.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯСНА ВІДПОВІДЬ НА ВИЗОВ

Навіть ще поки загомоніли слова президента Рузвелта в минулу суботу, було відомо, що їх почують по всему світу. Це була перша нагода для президента забрати слово про щойно ухвалений закон про пожичку-аренду, і ніхто не сумнівався, що він ужиє цеї нагоди, щоби сказати авторитетно в імені уряду, яке значіння має ухвалення цього закону.

Зараз по ухваленні цього закону президент зажадав від конгресу ухвалення великанської суми 7 біліонів долярів на цілі допомоги, і це домагання знову вимагало певного вияснення. Дебата саме, яка розвелася перед ухваленням закону про пожичку-аренду, могла викликати в ріжних кругах і краях враження, що американський народ є розєднаний, що домагання видатків могло дати почин новій дебаті. Вороги Злучених Держав ширили думку, що американський народ поділений до того ступня, що він зовсім не здібний на ніяку спільну акцію.

Президентова промова перед Союзом Кореспондентів Білого Дому була належною відповіддю на всі сумніви в американську єдність та всю пропаґанду в американську нездібність до спільної акції. Він підчеркнув, що роздвоєння думок, яке виступило наяву в Америці при дебаті над згаданим законом, це найзвичайніше для демократії явище. „Най ніхто з диктаторів в Европі або Азії", — говорив президент „не сумнівається в нашу однодушність тепер". Роздвоєння могло мати місце до часу, поки над справою дебатовано. З хвилею, як рішення запало, Америка представляє одну цілість, з одною волею, з одним бажанням, з одною акцією.

Тому президент міг заявити: „Британський народ і грецькі союзники потребують кораблів. Вони дістануть кораблі від Америки. Вони потребують літаків. Від Америки вони дістануть літаки. Вони потребують поживи. Від Америки вони дістануть поживу. Вони потребують повзів і гармат і амуніції і всякого роду припасів. Від Америки вони дістануть і повзи й гармати й амуніцію й всякого роду припаси."

Це усунуло всякі останки сумнівів щодо позиції Злучених Держав у теперішній війні. Америка стала „арсеналом демократії": вона взяла на себе завдання заосмотрювати воюючі армії демократії в воєнні матеріяли й поживу, необхідні для ведення війни.

Це мимоходом підчеркує наставлення Злучених Держав до війни між Британською Імперією й Німеччиною. Зо слів президента Злучених Держав виразно видно, що уряд Злучених Держав уважає своїм завданням довести до перемоги Британської Імперії над Німеччиною, бо він видимо не бачить можливости для Америки існувати й розвиватися в світі на випадок, якби в ньому запанувала Німеччина зо своїми тоталітарними сателітами.

З УКРАЇНИ ПІД СОВЄТАМИ

Поразка механізації хліборобства в Україні.

Від запровадження колективізації хліборобства в СССР, що знищило понад половину цілої кількости худоби, спеціяльно в Україні, хвалились цілий час московські можновладці, що вони дігнали і перегнали „капіталістичні" держави розмірами уживання хліборобських машин. Верхом цього безглуздя, метою якого було узалежнити за кожну ціну українське селянство від московського центру, була так звана „комбайнізація" ланів, себто можливе більше вживання комбінованих косилок-молотилок та інших складних і коштовних машин, порушуваних тракторами. „Комбайнізація" ця сягала, особливо в Україні до 80 а навіть 95% цілої площі ланів. Трактори і цілі комбайни належать не колхозам, а так званим на машиново-тракторним стаціям (МТС), себто „державі", і працюють на основі особливих умов поміж колхорами та МТС. Уряд їх попирав особливо тому, що скошене збіжжя вимолочувалось негайно і забиралося до урядових складів, щоб колхозники не могли його „красти", до тогож МТС, дістаючи платню збіжжям, лишали його селянству дуже небагато.

Війна завдала комбайнам тяжку поразку. По перше, забракло їм нафти, яку уряд потребує для червоної і для німецької армії; по друге, фабрики і варстати, перетяжені виробом зброї й літаків не можуть переводити направ тракторів і комбайнів, які звичайно значно більше направляється ніж вони працюють, наслідком недбальства, неуцтва і саботажів. Проти „розкрадання" збіжжя колхозниками уряд знайшов також засіб. Він просто призначив скільки збіжжя і всього іншого має колхоз постачати „державі" числячи з гектару, незалежно від того, чи колхозники мають що самі їсти, чи гинуть з голоду. Коли тракторів і комбайнів бракуватиме, мусять колхози обробляти лани „звичайними машинами і власними кіньми і волами", чи орати людьми, коли худоби бракує, як в старі „добрі" часи кріпацтва.

На загальних зборах ЦК КП(б)У 5. лютого хвалився ще нарком хліборобства Бутенко, що в 1940 р. в Україні оброблено тракторним парком МСТ на 1,808,000 гектарів більше ніж торік. А в „Ізвестіях" з 8. лютого умістив досить відомий „спец" щодо витискання крови і поту з українського селянства, Дм. Рудь, статтю, затитуловану „Машина і кінь", в якій він гостро поборює „надмірну" комбайнізацію, пишучи між іншим наступне:

„Що з того, коли комбайн скосить за місяць кілька соток гектарів не втрачаючи протягом 10—15 днів зерна, але втрачаючи його третину часом, коли збіжжя осипається. ЦК партії і нарком СССР не дурно наказали переводити жнива і комбайнами і звичайними машинами. Це не шкодить, коли відсоток комбайнізації впаде, а комбайн виробить менше гектарів за сезон, аби урожай був цілий. Скільки збіжжя, буряків та інших виробів хліборобства ми втрачаємо що року з причини того, що колхози уживають замало коней для рільних робіт, і як надмірно псуються від цього трактори! А скільки опалового матеріялу можна булоб заощадити, колиб сили худоби використовувалось належно? В самій лише Полтавській области можна булоб заощадити річно 15—20,000 тон, а в цілім Союзі можна булоб заощадити ціле море опалового матеріялу. Хрущов докоряв слушно колхозам, що в них коні бігають по луках, коли трактори працюють. Наводжу характеристичний приклад, яких є сотки і тисячі, умови поміж артелю „До соціялізму" та МТС. Колхозна артіль має 29 робочих коней і 11 пар волів, які моглиб цілком добре впоратися з роботами на 38 гектарах, але всеж весняну оранку перебрала на себе МТС. Наслідком поламання та стояння тракторів, оранку переведено не в квітні, як належалося, а в кінці червня... Треба спочатку обрахувати все те, що колхози можуть виконати власними силами, і лише решту тяжких робіт доручити тракторам..."

Так неславно кінчилась „комбойнізація" в Україні і в цілім СССР, але наслідки цього не всюди будуть одинакові. В Україні вони вносять перед усім новий елемент в боротьбу українського селянства проти Московщини. Зменшення ролі тракторів та заступлення їх силою худоби зменшує також і залежність українських колхорів від московського центру. Збільшення кількости робочої худоби не лише збільшує змагання визволитися від втручання місцевої влади до колхозної господарки, а й господарську можність визволення України без нової голодової катастрофи.

К. В.

ЩЕ ПРО „ТАЙНУ" КРИВІЦЬКОГО-ҐІНСБЕРҐА

Одна американська ґазета написала, що „Кривіцький згинув душевно вже давно, а тепер вбито лишень його тіло в не-романтичноми готелі у Вашинґтоні". Здається, що тільки рука Достоєвського моглаб цей сумний кінець совєтського „ґенерала": тайного аґента Сталіна, вбивника, заговірника, що ширив інтриґи, сіяв смерть та пожежу по цілому світі.

Та проте, в очах деякої американської преси, цей Кривіцький - Ґінсберґ (Кривіцький — це славне стародавне козаче імя) знаходить тихе співчуття якщо не жаль. Вона пише, що всеж таки, він був „батько та муж", що вкінці навіть зірвав зо Сталіном, і тим подібне.

Не про Кривіцького - Ґінсберґа ходить нам. Для нас, подібно як у випадку другого відступника, Яна Вальтіна-Кребса, це лиш малі епізоди, що відлітають тут і там від страшної кримінальної системи, звязаної з Кремлем і Сталіном.

Отже іде нам про що інше, а саме про поставу до відступника з боку тих, що є вірні партії чи є її прихильниками, т. зв. „фелов-травелерс". Ортодоксальні комуністи не без того, щоб не знали про злочини Сталіна чи Комінтерну; вони теж знали, що ділося в Еспанії, чи Франції. Вони є теж і співтворцями комуністичних злочинів і тут. Та проте, вони дуже не люблять, щоб про їх стратеґію писала „буржуазна" преса, щоб їх секрети виходили на денне світло. Тому реаґують придержуючись вцілости партійної дисципліни.

Коли такий „ренеґат" як Кривіцький виступить з обвинуваченням проти партії, то цілий комуністичний апарат алярмується; „відступника" спочатку пробується переконати в його „помилках", а коли цього замало, його висмівається, зменшується його значіння чи ролю, причіпається до нього якесь нечесне дискредитуюче пятно, а коли й це не помагає, наступає тоді найвища кара пролетаріяту — терор і смерть.

Випадок з Кривіцьким-Ґінсберґом може послужити клясичним прикладом комуністичної партійної дисципліни. Відразу, коли тільки появилися його ревеляційні писання, партійний апарат був пущений в рух, щоб здескваліфікувати відступника. Це робиться не тільки для зменшення значіння такого „ренеґата", але також для дальшого виховання партійних „товаришів". Бо такий пересічний комуніст роками вишколювався, щоб стати ідеалом сталінця-марксиста. Його умовий розвиток умовлявся лиш користю партії, а не власної індивідуальности. Тому, революційна репутація пересічного комуніста, це найбільший скарб, який може мати такий „товариш"-комуніст.

Кривіцький-Ґінсберґ не був лиш „товариш" та борець за світову революцію, це була „риба", якої обвинувачення не могли остати без відповіди. Всякі офіційні заяви Уманського у Вашинґтоні, що „такого Кривіцького не було в ҐПУ", не вистарчали. „Ню Мессес", орґан Сталіна в Америці, виступили зо статтею п. з. „Фальшивий Кривицький", закидуючи йому шахрайство, себто те, що він представляє себе таким, яким він не є. Закінчено цю статтю таким реченням: „Ґенерал Кривіцький! Ти не є Кривіцький, а Шмелька Ґінсберґ, галицький жид".

На тому й скінчилася протибаталія на Кривіцького-Ґінсберґа, оскільки іде про саму компартію в Америці. Партія дістала приказ згори закінчити всякі дискусії на тему „ґенерала". Та не притихли відгуки його писань по ріжних закаптурених комуністичних ячейках та гніздах. Там, в юніях, клюбах, школах, і ін. хоч і повторювано, що „Кривіцький, це Шмелька Ґінсберґ, галицький жид", проте всякі ревеляції цього страшного аґента ҐПУ таки потрясли рядами сталінських преторіянів.

Т. зв. „ліберали" та „невинні" зареаґували гостріше. Вони були прямо оголомшені перфідією їх демократичного та улюбленого лідера, Сталіна, що заключив союз з Гітлером. Кривіцький - Ґінсберґ став більшим як пророк Даниїл. „Ди Нейшен", яка по появі ревеляційних писань Кривіцького, віднеслася дещо скептично до нього, поправилася та привітала „ґенерала" як „найактуальнішу людину часу".

А за тим, Кривіцького-Ґінсберґа привітала деяка нюйорська інтеліґенція з отвертими раменами. Багаті палати на Парк евені гостили „героя", жертву Сталіна. Кактелеві вечорі й бенкети „переконали" цього старого большевика, що властиво нема потреби боротися проти капіталістів, а краще боротись проти його запеклого ворога, комунізму. І він це зачинає робити. Пише ревеляційні статті проти Комінтерну, розкриває його підривну роботу, обвинувачує цілий ряд большевицьких дипльоматів в шпіонажі, зізнає перед Комітетом Даєса у Вашинґтоні та виявляє цілу сітку комінтернських гнізд. Кривіцькому сиплються тисячі долярів, він плянує купити великий хутір у Верджінії, бажаючи зажити новим життям, зо старими плямами крови та терору надуші й руках. Та приходить смерть. Все одно, чи спричинена мстивою рукою ҐПУ, чи наслідком самогубства. Але „каріера" нагло переривається.

Цікаве, те, що Кривіцький ніколи не був „командиром" ані теж „ґенералом", його нагле „авансування" до ранґи „ґенерала" вказує тільки на те, що в нього росло бажання стати новою людиною, новою індивідуальністю, для якої не було для нього місця в країні соціяльного „зрівнання".

Та химерна доля не позволила. „Наґан" (тип большевицьких револьверів), яким воював ціле життя, став і йому в пригоді. Шмелька-Ґінсберґ гине з тим самим іменем, яке набув десь там у Куликові чи Самборі, а не як „ґенерал Кривіцький". Не дали йому ввійти в історію „ґенералом" його партійні товариші, такі самі як і він вбивники та підривачі цивілізації, нищителі людської свободи.

УКРАЇНЦІ ПЕРЕДАЛИ ЧЕРВОНОМУ ХРЕСТОВІ $2,157.50 НА АМБУЛЯНС

Провід Репрезентаційного Комітету Українців Канади, в якого склад увійшли представники Братства Українців Католиків Канади (БУК) і Українського Національного Обєднання (УНО) перевів по Канаді збіркову акцію на амбулянси Червоного Хреста.

Дня 28. лютого в Саскатуні відбулося засідання управи РКУК, де порішено вислати до Червоного Хреста в Торонті чек на суму $2,157.59. Гроші призначені на закупно амбулянсу Червоного Хреста. Кошти одного амбулянсу виносять $1,800.

Президентом Репрезентаційного Комітету Українців Канади (РКУК) був о. д-р В. Кушнір, заступником В. Косар, секретарем проф. Т. Павличенко, скарбником о. М. Т. Пелех. Орґанізатором збіркової кампанії був А. І. Яремович, а дуже багато праці на місцях виконав посол О. Жеребко.

Пишучи про це Саскатунський Стар - Фінікс каже, що цеї збірки на амбулянс не треба змішувати зі звичайними збірками на потреби Червоного Хреста. Наприклад Українці в Монтреалі зложили на Червоний Хрест підчас звичайної кампанії $1,000, а в Виндзорі $300.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(43)

Ціла вина спадає на доколичне лемківське духовенство, що в своїй засліпленій та безграничній короткозорости не тільки саме не просвічує повіреного йому стада, а навпаки всілякими способами здержує лемка від того „світла, що розходиться з філії „Товариства". Низька клевета, кидання ріжних підозрінь, впоювання недовіря до щирих і безкорисних робітників — оце спосіб, яким у своїм еґоїзмі гасять вони народнього духа і присіли камінь тої могили, в котрій поховали щастя, просвіту, національну свідомість лемківського населення й свою народню честь. Ця сторона діяльности Філії далеко ще не сповнена. За те широка й гаряча діяльність над освідомленням народньої ідеї в душах соток заточенців. За цю роботу, що вимагає великого накладу праці й щирої посвяти, складає бесідник (д-р Іван Брик) — першзавсе послові Василеві Яворському гарячу подяку і правдиве признання. Коли успіхи цеї примірної роботи не так великі, як належало би сподіватися — то таки не належить попадати в зневіру і тратити час на пустій і безкорисній словній суперечці з противниками. Противники знидіють у своїй бездільности і некультурности. Щира праця отворить очі лемкові та виведе його на ясний шлях. Поступ і просвіта зітре з лиця землі людей, що в них погас в души вогонь чуття та любови свого народу — а могутня филя народнього воскресення попливе по могилах тих трупів, вогнем просвіти і національної свідомости захопить й Лемківщину. На могилах цих трупів, стане з прапором Батьківщини лемківське свідоме селянство і понесеться голосна пісня воскресення!"

Члени основники філії Товариства „Просвіта" в Яслі:

Білас Дмитро, Ґіжовський Роман, Глинчак Іван, Іванів Ілія, Качор Андрій, Ковальський Евген, Каськів Лев, о. Кисілевський Филемон, Кисілевська Стефанія, Кисілевська Евгенія, Ковальський Яків, д-р Корнелля Михайло, о. Кузик Корнило, Лісовський Осип, Лехняк Іван, Марітчак Михайло, Михалюньо Юстин, Німців Іван, Пискливець Макарій, Попович Дмитро, Стецьків Микола, Смішкевич Іван, Сембрат Василь, Смарж Федько, Яворський Микола, Ярема Казимир.

В 1911 р. на Загальних Зборах філії „Просвіта" в Яслі вибрано Михайла Марітчака — головою Філії, о. Ф. Кисілевського — містоголовою, при складі 32 звичайних членів з тим, що Філія має нагляд над читальнями „Просвіти" у Вишовадці, Жидівському, Грабі, Крампній, Ожанній, Яслі. Одначе праця Філії була дуже тяжка, бо майже всі доколичні лемківські села неграмотні, на дуже низькому уровені економічного життя — та через це і культурному, головно тому, що москвофіли священики не дбали про моральне, економічне та культурне життя лемка, тож вся просвітянська робота поступала дуже повільно вперед.

Члени основники філії Товариства „Просвіта" в Сяноці:

О. Омелян Константинович — голова, о. Антін Лаврівський парох в Одреховій — містоголова, Осип Ґудзьо — касієр, Роман Секела — секретар, о. Віктор Савчак — парох Загутиня — контрольор, члени Виділу: Ж. Кочабський, Володимир Чирівський, о. Петро Мекелита парох в Сяніčку, Андрій Мазур, о. Олекса Викович, звичайні члени: о. К. Пирожок, о. В. Мисик, М. Бідак, о. В. Коритовський, Володимир Ґец, І. Бринкач, Микола Леґа, о. Мирон Лазоришак, Ст. Цуприк, В. Ганьківський, Ст. Ващишин Микола Зинчак, І. Гнатик, М. Зятик, М. Воробель, Микола Мигаль, Петро Завійський (всі з Одрехової), Осип Давида, І. Сенчишин, Осип Стосик, Вал. Дяків, М. Ярош, А. Настин, М. Роман, М. Бурштин, В. Товарницький, (Загіря) В. Янів, В. Менцінський, І. Чирнявський, М. Тюн (Щавне), М. Круляк, І. Свачишин, Дм. Гришко, А. Крупський (Репедь), о. О. Очабрук (Волиця) Панько Шурґот, о. А. Кочиркевич, Петро Барна, Юлія Назаревич, Ольга Ґабла, о. Л. Волянський, о. М. Бурмич, о. Іван Гринишин, о. А. Менцінський, о. І. Товарницький, Роман Секела, В. Робак, К. Войнар (Босько), Мирон Войтович, Франц Кічоровський, Кость Війтик, І. Кобздай, А. Ольшанський, Антін Гавриляк, В. Мартиніянівна, Вол. Власевич, Гр. Шпеківський, Іванна Геринович, о. М. Сливінський, Омелян Ґормак, І. Гавриляк, Осип Коцан, Федір Странко, М. Ковальчик, Олекса Кущак, Іван Завада, Павло Ружицький, Василь Кліщ, М. Крайник, І. Дороцький, Василь Демкович - Добрянський, М. Середницький, М. Добрянський.

Як далеко сягала в Новосандеччині й була поглиблена політична орґанізація поодиноких українських партій — напевно знаємо, що урядница інтеліґенція та в деякій мірі учительство були членами національної демократичної партії.

За це всевладно панували тут — як зрештою у цілій Лемківщині — москвофілі. І це треба їм признати, що вони мали тут відповідно сильні культурні установи, як читальні Качковського, бурси, мали сильні економічні установи, незвичайно багаті. Використовували — зглядно знали використати! — знаменито завзяток і консерватизм лемка, його проворність й доволі добре господарське положення, поправлене грішми лемка еміґранта, і не допускали, просто нищили, палили українські книжки, часописи — не допускали українського духа до тих установ, що були в їх руках і до самого населення. Останніми наглядними були тут: відомий процес в 1914 р., лютування мадярсько-польсько-австрійських чинників в першому році війни та вкінці здвигнення в 1918 р. самостійної лемківської републики.

Філія „Просвіти" в Новому Санчі передає вже з 3. жовтня 1912 р. свій звіт, що просвітянська праця йде вперед, та вдоволяючо. Улаштовує курси неграмотних, веде бурсу і при допомозі філії вибудовано церкву. Вона робить, що лише може, ба навіть більше, як деякі, що мають кращі умовини праці. Тамошні українці бажають заложити більший банк і жадають підмоги наших фінансових інституцій.

(Дальше буде).

ЗА БРИТІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКУ СПІЛКУ

ЛОНДОН. — Робітничий провідник Веджвуд заявив у своїй радіовій промові, що справа світового замирення і такого знищення націзму і фашизму, щоб вони вже ніколи не могли піднестись, вимагає, щоб Злучені Держави і Велика Британія творили при мирових переговорах одну спілку.

З ДНЯ

ПОДРУЖНІЙ ЮВИЛЕЙ.

Василь і його жінка цього року обходили 25-літний ювилей свого подружого життя. Одного вечора вони сиділи мовчки недалеко себе й обоє переживали минулі події. Перед ними розвивалася довга життєва фільма, яку впродовж 25 літ накручувала їхня доля. Хоч вони з собою нічого не говорили, їх думки і почування обертались довкола тих самих подій, а очі були втуплені в полотно цеї подуманої, духової фільми, що саме розгортала перед ними вже призабуті картини.

РАДІСНИЙ НАСТРІЙ.

На їх обличчі відбивався якийсь святочний, радісний настрій. Це не була вибухова радість, тільки зрівноважена, спокійна, тривала. По хвили чоловік перервав тишу і заговорив:

„Знаєш, Маріє, я дуже щасливий. Як то гарно сталось, що ми в житті не розійшлися і хоч частенько натрапляли на ріжні перешкоди, проте дожили разом до нинішнього дня. Я щасливий тому, що ти мені простила мої провини. Тоді я не знав, що це провини: Я думав, що слушність була по моїм боці. Нераз моє серце рвалось з досади, що ти вкорочуєш мою волю, що ти старшуєш надо мною. Що ти хочеш розпоряджатись тими заробітками, які я здобував у фабриці з таким трудом. Я був свято переконаний, Маріє, що я маю рацію, а ти недобре поступаєш. І я протестував проти цього й робив вчинки, які справляли тобі й мені прикрість. Скільки разів наше подружжя висіло на волосочку! Ще один якийсь найменший крок з мого, чи твойого боку, а наше життя булоб розійшлось в інші сторони і ми не сиділиб тут разом. Який я радий, що так не сталось. А це тобі треба завдячувати".

ВІДГОМІН СЕРЦЯ.

Василь мовчав і його жінка також мовчала. Вона боялась відкрити уста, щоб не зарадити. Бо від слів чоловіка в її серці розпуталась буря. За ці слова вона хотіла голубити чоловіка. В цю хвилю вона теж готова була приняти на себе всю вину за ті терти й непорозуміння, що впродовж 25 літ між ними траплялись. Від чоловіка вона колись очікувала якихось надзвичайних ласк. Подружє життя вона уявляла собі в далеко кращих красках, ніж воно опісля вийшло. На її думку винен був в цьому чоловік. Він був самолюбний, не дбав за неї, за її почування. Робив лише те, що йому могло зробити приємність.

Та тепер, в хвилину цього святочного настрою вона краще розуміла ніж колинебудь передтим, що життя не складається лиш із самих гарних моментів, як це собі часто уявляє буйна молодість. Величезна частина життя це сіра буденщина, звязана з вічними клопотами, з боротьбою за існування. Боротьба виповнює життя. Радісні моменти, короткі. А хто хоче їх утривалити й продовжити, доведе лиш до того, що цілком їх розгубить у брудах буденщини.

МОРАЛЬНИЙ КАПІТАЛ.

По хвили мовчанки чоловік продовжав: „Знаєш, Маріє, чого я так радію, що ми не розійшлися? Бо ми маємо тепер багато спільних речей, які забезпечують нам рецепту життя. Я не думаю про гроші. Тільки про ті ріжні події, радісні і прикрі хвилини, які ми разом переживали. Ми маємо про що говорити, що згадувати. Немов ті хомяки, що за літа під землею наховали чимало зерна й у зимі кожний раз заглядають до свого шпихліра, щоб тим зерном поживитись, ми також будемо раз-у-раз заглядати до нашого духового шпихліра і згадуватимемо минулі події, коли вже постаріємось, так, що будуччина не буде нас цікавити. А чим ми поживилисьб, колиб так були розійшлись й вічно блукали серед чужих людей, на хвилю заприязнюючись з новими людьми, щоб за рік, за два, їх знов покидати? Хіба хтось з чужих цікавивсяб нашим минулим, нашими переживаннями? Хіба нас самих не нудить, коли чуємо, як хтось розказує нам про своє життя?"

ЗВЯЗУЮТЬ ТРУДНОЩІ.

Тут Василь знов замовк. До нього підійшла жінка і заговорила: „А знаєш, які минулі події мене звязують нерозривно з тобою? Не так ті радощі, як клопоти, які ми разом поборювали. Пригадуєш тяжку недугу нашої дочки? Клопіт з сином? Борги? Опісля моя недуга. Ти опікувався мною, як міг. Хіба це можна забути? А як тяжко ми журились кожний раз, як ти тратив роботу! Скільки плянів ми передумали разом, щоб вдержатись якось на поверхні! Пригадуєш твій бизнес й втрату його? Всі ці журби й прикрощі, що завдавали нам тоді стільки терпінь, тепер повертаються нам назад, але вже без закраски того прикрого почування, що тоді. Час переклепав їх на щось інше. На щось таке, що в сумі дає нам невимовну радість, що ми видержали всі ці спроби й виявили тим силу нашого характеру. Колиб ми були не видержали, розійшлись, то сидячи нині по ріжних місцях окремо, певно не малиб до себе тої самопошани, що маємо тепер".

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Вислід спортових змагань.

Минулої неділі, 9: березня ц. р. в спортовій галі „Індостріял", при 6-тій і Кетрин вул., в Філядельфії, Па., відбулись кошиківі, (бескетбольові) змагання з двома дружинами з спортової Ліги У. Н. Союзу. Грали дружини з Філядельфії і з Ню Йорку, відділу 423 У. Н. С.

Помимо великого снігу, що падав тоді, і звязаної з тим поганої погоди, спортовим змаганням приглядалось біля сотки молоді, а також декількох старших. Гру розпочав головний радний У. Н. С. Степан Слободян, киненням першої гали. Опісля розвинулась цікава гра, якій всі з приємністю приглядались. Бо спортовці поводились дуже гарно і по спортовому, без крику і насмішок.

Філядельфійська дружина виграла, здобувши 35 точок. Нюйорська дружина програла, здобувши лиш 28 точок. Для філядельфійської дружини найбільше точок здобув Василь Ювзяк, а для нюйорської Михайло Гамаляк. По грі, на запрошення українського американського клюбу на Савті, відбулася для дружин мала гостина. При добрій перекусці предсідник американсько-української громади на Савті привитав обі дружини, та заявив, що на будуче, колиб знов вони мали змагання, щоб знов загостили до них. Опісля головний радний Степан Слободян погратулював спортовим дружинам за їх змагання, та просив, щоб на будуче старались ще більше працювати на користь нашого Батька Союза. А коли закінчиться зимовий сезон, щоб приготовлялись до надвірного сезну гри в безбол. А тим зацікавлять не лише молодь, але й старших.

Забава протягнулась трошка довше, бо серед спортовців знаходились не лише добрі грачі, але й добрі співаки, які належать до хорів. Вони з тої нагоди співали собі також ріжних пісень. Пізно вночи, подякувавши за гостину, вони розїхались домів.

Союзовець зо Савту.

ШАПЕСА ВИКИНУЛИ

НЮ ЙОРК. — Професорови Сити Каледжу, Морисови Шапесови, який недавно хвалився, що він комуніст і питав властей, що вони йому за те зроблять, зробили власти те, що викинули його з праці. За ним підуть інші комуністи. Шапес домагається доходження і доказів, що його комуністичні переконання перешкоджали деневбь в виконуванні його професорських обовязків.

18 мільйонів никлів вичекувано в філядельфійській мінниці в 1939 році.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАНАДИ

У канадійських ґазетах появився опис забезпечень західнього побережжя Канади перед можливими повітряними нападами. Пише про це Герберт Л. Джонс з Венкуверу.

Головні міста Британської Колюмбії признано такими, що можуть буди виставлені на ворожі повітряні напади. І тому пороблено приготування, щоби їх забезпечити против такої загрози з повітря. У тій цілі підготовано вже поважну орґанізацію, що складається з понад 5,000 цивільних осіб, що має за ціль охороняти Венкувер й інші британсько - колюмбійські міста, колиб показалися перші знаки ворожих воєнних літаків над цим канадійським містом, що лежить на побережжі Тихого океану. Ці люди, що мають стерегти безпеки побережжя Тихого океану зовуться „Дібрані повітряні сторожі (Air Wardens Picked, або в скороченню A. R. P.). Їх завданням є стерегти понад 400,-000 цивільних осіб перед ворожими бомбами, ґазами, шрапнелями, почавши від широкопросторого міста Венкуверу до Борнебі, Ню Вестминстер і маленьких осель у долині ріки Фрейзер. Їх вибрано до цього заняття і дано їм вишкіл у неценню першої помочі, в забезпеченню населення проти трійливих газів, в гашенню вогнів, спричинених запальними бомбами, а також познайомлено їх зо законами, оскільки вони дотикають Регуляції Оборони Канади. Їх поучено, де саботажники можуть бути діяльні й як поступати з ними. Хоч далеко відсунені від воєнних подій, теж й інші морські пристані, як Вікторія, на острові Венкувер, Принц Руперт, Ненаймо і Норт Алберті впровадили в себе теж подібні орґанізації. В Алберті навіть індіяни й індіянки вписалися на курси, вишколюючи в першій помочі, протигазовій роботі і домовім пікпуванню хорими. Вони будуть охоронювати своїх власних земляків в індіянській резерві Алберті.

Створення британсько-колюмбійських повітряних доглядачів А. Р. П., зачалось зараз по вибусі війни. Їх почато орґанізувати по заяві міністра національної оборони, що сказав, що деякі міста, включаючи до них головні морські пристані, Венкувер, Вікторія і Принц Руперт, є виставлені на атаки з повітря.

Створено провінціональний комітет, А. Р. П. під проводом майора Муді, який одержав запомогу в висоті $5,000 від домініяльного уряду. З того малого комітету повстали горожанські охоронні комітети по ріжних містах.

Детектив Морис, досвідчений урядовець в поліційнім департаменті в Венкувері, був вибраний головою венкуверської орґанізації, що обіймає 11 доокоиличних орґанізацій і найбільшого А. Р. П. обшару в провінції. Давно осілі горожани кожного дистрикту були вибрані сторожами (ворденами). Кожний сторож подінив свій власний дистрикт, іменував своїх помічників і в той спосіб потворив малі орґанізації А. Р. П. на своїм обшарі. Крім того приєднано ще 1,500 жінок до співпраці, що мали носити розтягаючіся ліжка і бути керманичами амбулянсів.

Тепер творяться дальші орґанізації А. Р. П. Покищо не пороблено ніяких приготувань до затемнювання ночей, ані не приготовано ще сирен, остерігаючих перед повітряними нападами. Нема ще приготованих протилетунських сховків, хоч оглянено вже 46 міських будівель у Венкувері, шукаючи за відповідними приміщеннями. Усьому на перешкоді стоять фінансові труднощі. Міста і муніципали не можуть видавати гроша на орґанізування А. Р. П. без зміни своїх чартерів, щоб зробити те фінансування леґальним. Ті зміни пороблються на найближчій сесії леґіслятури. Провідники канадійського А. Р. П. висказують гадку, що можливі повітряні атаки будуть мати лиш характер нападу і втечі. Не будуть вони стало повторяючимися наїздами, подібними до тих, які переводять націсти на Лондон.

В кождім відділі У. Н. Союзу повинна зачатись активна робота. Всі члени і всі українські люде повинні підняти клич до наших передових людей: Ведіть нас до кращої будучности, дайте нам поміч, більше знання світла, науки. Ми не хочемо бути більше такими невільниками, як ми є тепер. А до тих, що ще сплять сном блаженних кличемо голосом могучим великого нашого кобзаря Шевченка: Вставайте, кайдани порвіте!"

Иосиф Якіма,
секретар від. 141. У. Н. С.,
Дірборн, Міш.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372., відбудуться в пятницю, 21. березня, в годині 7:30 ввечір, в домі, де звичайно збори відбуваються. Просимо всіх членів і членниць прийти на ці збори конечно, бо маємо важні справи до полагодження. — Ю. Голинський, предс.; В. Реновець, кас.; П. Ярема, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Звичайні місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 106., відбудуться в неділю, 23. березня, в 12. годині вполудне, зараз по Сл. Божій, в галі церковній при Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів і членниць точно явитися на ті збори, бо маємо важну справу до полагодження, а це одобрення передконвенційних проектів. Довголітні і старші члени якнайчисленніше прийдіть на ті збори. — В. Любас, предс.; В. Єдинак, кас.; Г. Даньків, секр.

НІЧОГО НЕ ЖАДАЄМО І НІЧОГО НЕ ДАМО

БІЛГОРОД. — Таке має бути становище Югославії супроти Німеччини, згідно з тим, як виразився про це В. Мачек, югославський заступник премієра.

РИМ І АТЕНИ

РИМ. — Британія остерігала Італію, що якщо італійці зачалиб бомбардувати Атени, британці бомбардуватимуть Рим.

МІЛВОКІ, ВІС. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 103., відбудуться в суботу, 22. березня, в годині 7. ввечір, в церковній салі, 1231 Вест Скат ул. Проситься всіх членів і членниць прийти на збори. Маємо важні справи до полагодження, також ухвалити конвенційні проекта. На ті дві годині залишіть вею роботу та прийдіть на призначену годину. Рівнож не забудьте привести з собою нових членів до Товариства і до Союзу. Довгуючим членам пригадується прийти на збори та вирівняти свої залеглі місячні вкладки. — П. Сенчишин, М. Адамчук, кас.; Т. Барсук, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Річні збори Тов. ім. Івана Гонти, від. 222., відбулися в неділю, 23. лютого. Вибрано уряд на рік 1941. як слідує: Нестор Кинш, предс.; Стефанія Шемердяк, заст.; Марія Заокопний, кас.; Іван Білик, секр. Члени ухвалили, щоби мітінґи відбувалися в першу неділю по першім. — Іван Білик, секр.

ЗБОРИ ОРҐАНІЗАЦІЙ, ВІЧА І Т. І.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВЧІМСЯ ФАХІВ.

Допись п. Пристая з Сиракюз, Н. Й., пригадав і мені минувшину з часів світової війни. Я ходив тоді до ремісничої школи в Дітройт, Міш., і учився ремесла, майже в такий самий спосіб, як п. Пристай подає в своїм дописі. Я скористав і мій труд оплатився на 100%. З власного досвіду подам спосіб, як найлекше зачати таку едукацію робітничу, то є. перебобити себе зо звичайного робітника на фахівця, бизнесмена або спеціяліста. Всьо має оден початок: охота почути в собі „я можу" і терпелива витревалість. Пан Пристай подає, що є тепер нагода, а наших українців ніде нема — що ми українці відсталий нарід. Я думаю, що ходити по вечерах до школи, а в день тяжко робити, це надміру трудна річ не тільки для старшого, але і для молодого. У нас, українців, є більше здібностей як у інших народів, тільки нема виробленого проводу і тому ніхто не знає, як зачати. А початки найтрудніші. Маючи певну практику в тій ділянці, бо сам учився і пізніше зорганізував своїх знайомих в шкільну групу, з якої всі скористали, я переконаний, що одиниця індивідуально недалеко зайде. Але орґанізована група може легко допняти цілі. У нас могучий Батько Союз, майже в кожній місцевости, де живуть наші українські люде, є відділ У. Н. С. Отже, є наша велика орґанізація, є урядники, котрі можуть творити чудеса, якби лиш троха доброї волі. Відділові урядники в одній місцевости повинні негайно порозумітися і вибрати центральний едукаційний комітет. Той комітет повинен бути активний і практичний і повинен провірити кожного, хто хоче чогось учитися. Бо не кождий може бути, наприклад, „тулмейкером". Може в нього є вдача і охота бути пекарем? Кождий може вибирати те, до чого здібний і до чого має дар. Можливість записатися на вечірні курси в теперішну пору і користати з цього є. А під проводом орґанізації У. Н. Союзу дістане певність, що дійде до мети. Всі повинні мати оден вечір в тижни спільну науку рахунків, то є математики, і то не тільки ті, котрі хотять вивчити ремесла, але і ті, котрі хотять бути або уже є в бизнесі. Це звяже усіх разом і створить великої ваги орґанізацію.

Історія учить нас, що були сильні славні хоробрі народи і чомусь упали, загинули і сліду по них не стало! Причина та, що вони згинули із середини. У них пануюча верства не доціновала, не учила, не пхнула свій загал до активности. В нього занепало почуття до свого народного ідеалу, охота до еволюційної боротьби за свою екзистенцію і вони зникли. З нами не повинно так статись. Отже до діла!

НАСЛІДКИ ІТАЛІЙСЬКОГО БОМБАРДУВАННЯ ГРЕЦЬКОГО ОСТРОВА КОРФУ З ПОВІТРЯ.

Ігор Лоський.

ЩО ЧИТАЛИ В УКРАЇНІ В XVII—XVIII. ВВ.

Тепер уже всім відомо, що в Україні в XVIII. ст. освіта стояла високо, що було багато шкіл не лише по селах, початкових, але й вищих. Та, крім того, тодішня українська інтелігенція, тобто козацька старшина багато читала, купувала багато книжок, і своїх, і діставала їх іззаграниці.

Різні памятки, особливо щоденники, що їх провадили освічені українці, вказують, що серед старшини багато людей мало в себе дома власні великі бібліотеки. Чи не найліпшу, мабуть, мав гетьман **Іван Мазепа.** Про неї згадує нам французький дипльомат Балюз, що загостив був до Гетьмана України 1704. р. В листі, який недавно знайшов український дослідник І. Борщак, цей Балюз описує свій побут у тодішній українській столиці в Батурині. Він був захоплений найбільше освітою гетьмана, його освітою й огладою. Мазепа свобідно говорив багатьома чужими мовами, мав у себе французькі та голяндські газети, велику добірну бібліотеку, яку Балюз оглядав: на кожному кроці видко було латинські книжки.

Велику бібліотеку мав у себе й **Яків Маркович,** (1690—1770), небіж гетьманової Скоропадської, лубенський полковник, пізніше генеральний підскарбій. У свойому щоденнику він нераз з любовю згадує про цю бібліотеку, про те, як він порядкує свої книжки, розкладає їх, замовляє нові шафи для бібліотеки, віддає книжки до оправи „інтеліґаторові" (палітурникові). Ще 1725. року (а прожив Маркович до 1770 року) було в нього 287 книжок. А число їх з дня на день збільшувалось, бо Маркович раз-у-раз купував нові. Він так кохався у своїх книжках, що навіть, ідучи в далекий похід, брав зі собою 32 книжки.

Добрі бібліотеки були в генерального бунчужного Миколи **Ханенка** (1691—1760), у гетьманича Петра Апостола й інших.

Якіж то були книжки, що в оправах з ріжноколірової шкіри, сапяну, оксамиту, часами оздоблені золотом, наповнювали бібліотечні шафи тодішніх українців, котрі кохалися в науці й письменстві?

Треба сказати, що в тодішні часи освічені люди і духовні й світські читали більш, ніж тепер, книжки духовного змісту. Святе Письмо, Життя Святих, твори Отців Церкви займали почесне місце в бібліотеках українських гетьманів і старшин. Величезні евангелії в тяжких кованих золотом оправах, прикрашених дорогоцінним камінням творили оздобу старшинських хат. Серед річей гетьмана Самойловича, наприклад, бачимо кілька таких евангелій у дорогих оправах, з образами на них.

Після того читали тоді залюбки твори української літератури — богословські, історичні, фільософічні. З них треба згадати передусім „Синопсис" Інокентія Гізеля, що першу історію України. Автор її, зроду німець, був довший час ректором Київської Академії, а пізніше архимандритом Києво-Печерської Лаври. Гізель мав великий вплив в українськім житті, не лише церковному, але й політичному. До голосу його прислухались і рахувалися з ним не лише українські гетьмани, але й чужі володарі. Він написав більше творів, здебільша релігійно-морального характеру, але найбільш поширений і популярний був таки „Синопсис". Хоч Гізель тут розповідає історію цілого славянського Сходу, отже й Московщини, але московської історії він торкається лише настільки, наскільки вона має пояснювати й поширювати історію України.

Окрім творів Гізеля бачимо в бібліотеках козацької старшини твори інших київських учених Йоаникія Галятовського, Лазаря Барановича, Дмитра Савича-Тупталенка[1]) й т. д.

Та треба сказати, що самі українські книжки не могли вже тоді задовольнити вимог читачів. Освіченого українця в часах Мазепи, та вже й перед тим цікавили питання з політичної історії, фільософії, природознавства, математики, а на них він не все міг найти відповідь у власній літературі. І він її шукає у творах західньо-европейських письменників, які з кожним роком усе більше поширюються на Україні.

Книжкі з Европи найшли собі вхід на Україну ще в XVI. та XVII. віці. Тоді українська інтелігенція їздила до закордонних університетів і привозила собі звідтіль чужі книжки. Київський митрополит **Петро Могила** спровадив собі 1633. року з закордону цілу бібліотеку. Серед тих книжок бачимо три старих латинських письменників і поетів — поезії Овідія й Горація, комедії Плявта, трагедії Сенеки[2]). Бачимо політичні й фільософічні твори новіших письменників, як ось Макявелля, Авіценни[3]) і т. ін.

Чужі книжки знаходять собі поволі вхід і до старшинських домівок. Досить поширені в Україні були твори німецького історика Пуфендорфа (1631—1694) і головно тому, що Пуфендорф торкається й історії війни України з Польщею за Богдана Хмельницького. Пуфендорфа читає згаданий Ханенко. Користає з Пуфендорфа, пишучи свій „Літопис" Самійло Величко, військовий канцелярист (урядовець гетьманської канцелярії) за гетьманів Самойловича й Мазепи, який залишив дуже гарну історію козацьких часів. Треба тут згадати, що на Україні, багато читали книжок і польських авторів, особливо історичних. Сам Величко у свойому „Літописі" перекрадає поему польського історика-поета Самуїла Твардовського про українсько-польську війну (1600—1660).

Згаданий уже Петро Апостол, син гетьмана Данила, полковник лубенський, мав у себе багато книжок чужими мовами писаних. Він добре володів, окрім латинської, яку мусіла знати тоді кожна освічена людина, французькою, німецькою й італійською мовою. Навіть він свій щоденник він провадив досить поправно французькою мовою. З того щоденника довідуємось, що він замолоду любив читати різні французькі повісти й комедії. Але читав він і поважніші книжки. Так замовив він собі через німецького книгаря працю французького вченого Реомюра про життя комах. Її автор (1683—1757) був знаний фізик і природознавець. Він придумав тепломір, поділив його на ступні (80), і ми вживаємо його й досі. В Апостола ж бачимо величаву на 36 томів, історію церкви французькою мовою К. Флері[4]). Цікавила, видко, Апостола і справа походження европейських шляхетських родів (генеальогія), бо в нього є генеальогічні праці французькі й німецькі.

Багато чужомовних книжок зустрічаємо в генерального осавула Івана Скоропадського (1727—1782). Він, видко, милувався в описах чужих країв і мандрівок, бо кілька таких описів замовив собі з Німеччини. Там купив він собі й історію Америки і твори тогочасних французьких письменників. Всяж освічена Европа затувалася тоді у творах Вольтера, Скаррона, Лесажа[5]), які попадали у великій скількости й в Україну. Таксамо читали охоче в Україні „пригоди Робінзона" англійського письменника Деніеля Дефо[6]), в якім іще й досі зачитується молодь.

Не можемо тут перерaвати всіх книжок західньо-европейських письменників, яких читали в Україні у XVIII. віці, бо мусілиб подати все помітніше, що виходило тоді в Европі. І тих прикладів, які ми навели, досить, щоб показати, що українська старшина читала багато і з цього погляду не відставала від культурного громадянства европейського.

Окрім книжок для читання спроваджували в Україну і книжки практичного змісту. Наприклад, лубенський полковник Іван **Кулябко** мав у себе багато чужомовних книжок з хліборобства й садівництва. Він хвалився цим у листі до гетьмана Кирила Розумовського й хотів допомагати при влаштуванні парку в Яготині, на Полтавщині, де брався садити овочеві дерева й шовковицю. Це був той самий Кулябко, що склав проект про обовязкову освіту для козацьких дітей, і дійсно запровадив її в свойому полку. Як бачимо з рахунків німецького книгаря, в Україну купували й куховарські й технічні книжки.

Не всі, звичайно, мали спромогу купувати дорогі чужоземні книжки. Тимто радили собі так, що, позичаючи книжки, відписували звідтіль що цікавіше, а інколи й усе. Такі зшитки мандрували по старшинських садибах і хуторах, а деякі схоронились у архівах і бібліотеках. Треба тут згадати, що до таких самих зшитків переписували й відомости з газет. Не маючи власних газет, українське громадянство мусіло користуватись чужоземними. Як уже згадувано, гетьман Мазепа мав у себе французькі й англійські газети. Згаданий Ханенко передплачував собі з Франції газету "Mercure de France". Читав німецькі газети й Петро Апостол. Але таких, що могли собі дозволити на передплату, було мало.

***

Яким шляхом попадали чужоземні книжки й газети в Україну? В тих часах, як знаємо, Україна провадила велику торговлю з Европою. Валки з сіллю, збіжжям, медом, шкірами й іншою українською сировиною мандрували через Стародуб до Ґданська, Кенігсберґу й інших торговельних німецьких міст, а з відтіль верталися з різним крамом, приладдям, годинниками, зброєю, порохом і т. ін. При цій нагоді замовляли собі через козаків, які провадили валки, і книжки. У Бреславі (в Німеччині), наприклад, була велика книгарня, яка замовляла собі книжки з цілої Европи і пересилала їх до своїх українських покупців. А вже в пізніших часах самі українські купці організували торговельні спілки, що спроваджували з закордону книжки в Україну. Таке підприємство існувало у другій половині XVIII. віку в Полтаві. До цієї спілки входили полтавські купці Григорій Паскевич, С. Максимович і інші. У самім 1781. році спровадила ця спілка з Бресляву й Ляйпціґу більш ніж дві тисячі різних книжок німецькою, французькою й латинською мовою.

Деякі підприємчиві чужинці провадили торговлю книжками в Україні. Так від того самого бреслявського книгаря, в якого замовляли собі книжки згадані вже Апостол, Скоропадський, Кулябко, замовляв собі їх і німець із Києва, Буш. З того він замовляв по багато примірників тої самої книжки, видко, що він займався продажем книжок. Таксамо продавав книжки в Україні італієць Тессар, який привіз колись аж 500 книжок історичного змісту латинською мовою.

Ось такими шляхами приходили в Україну чужоземні книжки, а з ними европейська освіта й культура.

---

1) Йоаникій **Галятовський** ректор київських шкіл і архимандрит новгородсіверського, потім чернигівського манастиря, (†1688) р.; видав збірник проповідей, що діждалися трьох видань, збірник чуд Матери Божої, і т. д.

Лазар **Баранович,** (1593—1694), ректор і професор київської академії, архиєпископ чернигівський, писав вірші (по-польськи) та проповіді.

Дмитро **Туптало** (1651—1709), ігумен манастирів у Батурині та Глухові, архимандрит у Чернигові й Новгороді Сіверському, нарешті митрополит у Ростові (в Московщині), писав проповіді, життя святих, драми, релігійні пісні (канти) й т. п.

2) Публій **Овідій** Назо (43. до Хр. — 17. по Хр.), поет, найважніший твір „Переміни" (українські переклади І. Стешенка, Дм. Николишина).

Квінт **Горацій Фляк,** (65—8 до Хр.), найбільший латинський ліричний (чутливий) поет (укр. переклади В. Щурата, Ів. Франка й ін).

Т. Макцій **Плявт** (коло 221—184 до Хр.), писав комедії, в яких змальовував сучасний собі побут; його твори використовували й переробляли пізніш письменники інших народів н. пр. великий англійський поет Шекспір.

Люцій Анней **Сенека,** (коло 4—65 по Хр.,), лат. фільософ і поет (писав трагедії: твори, що кінчаться сумно), виховник цісаря Нерона.

3) Ніколя Макявеллі, італійський історик і дипльомат, (1469—1527), проповідував, що політика не має нічого спільного з моралею, що найвищий закон — це добро й могутність держави.

Авіценна, справжнє імя Ібн Сіна, арабський лікар і фільософ (980—1037).

4) Кльод **Флері,** священик (1640—1723) духовник французького короля Людвіка XV.; його історія церкви вийшла 1691. р.

5) **Вольтер** (Voltaire) справжнє імя Аруе Франсуа Марі (1694—1778), визначний французький письменник, (писав поеми і драматичні твори), фільософ, критик, мав великий вплив на цілий тодішній світ; у творі „Історія Карла XII." висловив погляд, що „Україна все змагала до волі" (говорячи про Мазепу й полтавський бій).

Поль **Скарон,** французький письменник (1610—1660), писав комедії, перелицював Верґілієву Енеїду так, як у нас Котляревський.

Ален **Лесаж,** французький письменник (1668—1747), славний повістяр.

6) Деніель **Дефо** (1659—1731), англійський письменник. „Робінзон" перекладений на всі европейські мови, є й українські переклади.

ПЕРШИЙ ЖІНОЧИЙ ЛЕТНИЧИЙ КУРС У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ. — Гарі Кін, інструктор летництва, веде летничий курс для жінок у місті Тулеї, в ст. Оклагома.

ТАРЗАН, ч. 254. Готов до оборони.

Том підскочив вгору, а далі відступив взад. Тепер він побачив перед собою два молоді льви, що споглядали на нього з печери.

Переляканий хлопець добув свого ножа і наготовивсь до оборони. Для нього льви були львами, без огляду на їх зріст.

Тремтячи зо страху він очікував, коли льви кинуться на нього. Але льви стояли і не рухались до нападу.

Якийсь час вони втупили свої ясні зеленкуваті очі в хлопця, а далі, немов надумавшись, почали поволи до нього підступати.